

Souhrnný komentář k bibliometrické analýze výsledků vědní oblasti

6. Humanities and the Arts v průběhu II. roku implementace M17+ (2019; výsledky za rok 2018)

V rámci druhého roku implementace M17+ byly oborovému panelu 06 zaslány podklady pro vypracování komentářů k bibliometrické analýze relativně pozdě, a to až 6. června 2019 (WoS) a 14. června 2016 (SCOPUS) s požadavkem na kompletní zpracování komentářů do 15. července 2019. Ve srovnání s prvním rokem implementace, kdy byla bibliometrická analýza k dispozici již na samotném počátku hodnotícího procesu, bylo tedy zpracování komentářů složitější, neboť na splnění tohoto zadání bylo podstatně méně času, tedy jen 4, resp. 5 týdnů. Ty však spadaly do nejméně vhodného období, zahrnujícího konec akademického roku na VŠ a počátek dlouhodobě plánovaných letních dovolených. Přesto jsme se snažili zadání Úřadu vlády vyhovět a dodat požadovaný materiál v termínu, tedy do 15. července 2019, což tímto činím.

Tento souhrnný komentář byl vypracován na základě dílčích komentářů pro jednotlivé obory, které v zadané struktuře vypracovali garanti bibliometrických analýz pro obory 6.1 (doc. Jiráň, dodáno 21. června 2019), 6.2 (dr. Koten, dodáno 27. června 2019), 6.3 (doc. Nitsche, dodáno 9. července 2019), 6.4 (doc. Stibral, dodáno 15. července 2019) a 6.5 (doc. Salašová, dodáno 13. července 2019). Tyto dílčí komentáře byly ve většině případů jejich autory posílány v kopii také administrativě Úřadu vlády, nicméně v zájmu zajištění kompletní dokumentace hodnotícího procesu připojuji tyto dílčí komentáře v plném rozsahu jako přílohu tohoto souhrnného komentáře.

Níže připojený komentář obsahuje úvodní shrnující konstatování, následně je akceptována zadaná struktura obecného formuláře pro tuto část hodnotícího procesu.

Výsledky předložené bibliometrické analýzy i v druhém roce implementace M17+ znovu přesvědčivě prokazují, že vědní obory spadající do vědní oblasti 6, jsou právě tím segmentem vědy a výzkumu, pro který je bibliometrie nedokonalým nebo zcela nepoužitelným nástrojem hodnocení a kde mezinárodní databáze postihují jen malou část vědeckých výsledků registrovaných v IS VaVaI. Tuto skutečnost sama M17+ předjímá a pro Modul 2 (jehož smyslem je zjištění celkové výkonnosti výzkumu, nikoli jen vyhodnocení výběrového segmentu, jako v Modulu 1) předpokládá u těchto oborů jiný postup, než bibliometrickou analýzu.¹

Tento postup však zatím stále ještě v rámci implementace M17+ nebyl specifikován a předmětné obory (zahrnující podstatnou většinu OP6) tak vlastně nebyly v rámci Modulu 2

1 „*Metodika hodnocení výzkumných organizací a hodnocení programů účelové podpory výzkumu, vývoje*“, aktuální verze schválená usnesením vlády ČR ze dne 8. února 2017 č. 107 (Úřad vlády ČR, č. j.: 21805/2016-OMP), viz <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekc=799796>. Zde jsou na s. 14 pro Modul 2 jasně popsány dva odlišné postupy: Prvním je bibliometrická analýza, určená výslovně pro ty obory, u nichž je převážná část výsledků publikována v mezinárodních časopisech (tj. OP1-4 a část OP5). Druhý (z hlediska systému plnohodnotný) postup má být podle zadání M17+ použit v případě těch oborů, kde výstupem jsou zejména knihy a časopisecké výstupy nepodchycené v mezinárodních databázích (stejně jako pro výsledky aplikovaného výzkumu a vývoje). Pro tento segment vědního spektra (část OP5 a OP6 a výsledky aplikovaného výzkumu a vývoje u všech oborových skupin) se má stát v Modulu 2 hlavním zdrojem Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací; není však blíže specifikován konkrétní postup.

správně (tedy v souladu se zněním M17+) hodnoceny, neboť bibliometrická analýza pro hodnocení celkové výkonnosti v těchto oborech není vhodným nástrojem. Proto není nijak překvapivé, že při stejném postupu, který už byl v minulém roce ověřen jako nevhodný, přinesla bibliometrická analýza pro 6. vědní oblast velmi podobné výsledky, jako v roce předchozím.

Pro naprostou většinu vědních oborů 6. vědní oblasti považujeme provádění bibliometrické analýzy za zbytečný a svým způsobem zavádějící krok. Její výsledky nejsou pro hodnocení výzkumných organizací pro tyto obory relevantní, takto získané údaje se vyznačují vysokou chybovostí či je lze dokonce označit jako nesmyslné, neboť použitý postup zařazuje do hodnocení v procentuálně velmi významné míře i výsledky, které se oborů 6. vědní oblasti vůbec netýkají. Míra konfuzity v oborové atribuci výsledků, vykazovaných v rámci 6. vědní oblasti u bibliometrizovatelných výsledků (u všech tří databází; WoS, SCOPUS i sborníky) je vysoká z důvodu zjevně chybného postupu při mechanickém bibliometrickém propojování konkrétních výsledků s jednotlivými oborovými fordy, který vůbec nebere v potaz oborovou atribuci výsledku, přiřazenou v rámci systému RIV.

Tento problém jsme v průběhu II. roku implementace ověřovali detailněji, viz níže v textu strukturovaného komentáře část VII. Na základě sondy, provedené v rámci oboru 6.4 u výsledků evidovaných v databázi SCOPUS, je možné konstatovat, že ani relativně pracné a časově náročné vyřazení oborově nepatřičných výsledků před provedením samotné bibliometrické analýzy nepřináší zásadní změnu ve významu bibliometrické analýzy pro příslušné obory.

Bibliometrická analýza má pro 6. vědní oblast malou váhu především proto, že časopisecké výsledky (bibliometrizovatelné i nebibliometrizovatelné) nepředstavují v oborech 6. vědní oblasti rozhodující a z vědeckého hlediska dominantní druh výsledku vědeckého výzkumu. Rozhodujícími výsledky, které by měly hrát v hodnocení VO v těchto oborech hlavní váhu, jsou původní autorské vědecké monografie (kategorie „B“), jejichž kvalita není hodnotitelná bibliometrickými postupy. Použitelnost bibliometrické analýzy (ale pouze v případě výsledků evidovaných v databázi SCOPUS, nikoli WoS) detekuje pouze obor 6.4, ale i v tomto případě platí obecná výhrada pro obory 6. vědní oblasti, týkající se nebibliometrizovatelných výsledků.

V Pardubicích v pondělí 15. července 2019

Prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.,
předseda oborového panelu 06

Komentář Odborného panelu 06 - WoS

Komentář vypracoval: prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

Datum zpracování: 15. 7. 2019

I. Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor, k relevanci využití analyzované databáze, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Předložená bibliometrická analýza, založená na člancích z časopisů, evidovaných v databázi WoS, má pro obory 6. vědní oblasti nulovou vypovídací schopnost. Důvodů je několik; jejich vzájemných působení se zmatečnost celé analýzy násobí. Analýza je provedena na základě malého počtu výsledků, přičemž statisticky významná část z těchto výsledků spadá oborově mimo 6. vědní oblast. Nemáme zde na mysli studie mezioborového charakteru, ale práce z úplně jiných oborů, které do 6. vědní oblasti vůbec nepatří. Při malém počtu hodnocených výsledků pak vysoký podíl oborově nepatřičných výsledků celkové výsledky činí zcela zmatečnými. Podstatná část reprezentativních oborově uznávaných mezinárodních časopisů 6. vědní oblasti není v databázi WoS evidována.

II. Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru ve vztahu k mezinárodnímu prostředí a zvláště k EU15.

Hodnotit a komentovat výsledky domácích oborů 6. vědní oblasti ve vztahu k mezinárodnímu prostředí je na základě této bibliometrické metody naprosto nesmyslné, kritérium nezohledňuje zaměření tuzemských oborů a nereflexuje dostatek publikačních platforem, které jsou určující pro rozvoj tuzemských oborů. Je zřejmé, že pokud do analýzy vstupují data v malém počtu a navíc deformovaná započítáváním oborově nepatřičných výsledků, je relevance příslušných srovnání nulová.

III. Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

Na základě předložených bibliometricky vyhodnocených dat nelze komentovat excelenci domácích oborů v 6. vědní oblasti. Bibliometrie k tomu neposkytuje vhodný nástroj. Jako excelentní se jeví organizace, které primárně nepřispívají k výzkumu sledované vědní oblasti a daným postupem byly takto hodnoceny jen v důsledku výše zmíněného malého počtu vstupních dat a jejich konfuzity. Konkrétní příklady nesmyslných výsledků jsou uvedeny v komentářích jednotlivých garantů bibliometrické analýzy (viz příloha).

IV. Odborný komentář stručně shrnující poznatky o úrovni daného oboru v ČR.

Omezený počet výstupů vstupujících do oborové analýzy WOS je dán skutečností, že obory 6. vědní oblasti jsou směřovány zřetelně odlišně oproti přírodním a technickým vědám, jejichž výsledky mají většinou globální relevanci nezávislou na behaviorálních attributech. Problémy, které řeší humanitní vědy, jsou naopak velmi často vymezeny faktory geografickými, chronologickými i sociálně kulturními. Výsledky těchto vědních oborů nemají zdaleka tak často globální charakter. Také forma výstupů humanitních věd je většinou odlišná od technických a přírodovědných oborů (které jsou běžně hodnoceny scientometrickými metodami). Forma kvalitních výstupů většiny humanitních věd je odlišná: Časopisecké studie mají pro tyto obory menší váhu; mezi hlavní výstupy patří (na rozdíl od většiny ostatních vědních oblastí) zejména knižní monografie a další podobné výstupy (včetně např. pramenných edic), jejichž vznik hodnotící databáze typu WOS vůbec neevidují. Také je třeba zohlednit jiný časový rozměr „životnosti“ vědecké práce, který je zřetelný i v citační praxi. Výstupy humanitních věd (knihy) neztrácejí svou vědeckou kvalitu a aktuálnost ani po

mnoha letech a je běžné, že jako základní vědecká práce je citováno dílo staré i několik desetiletí. To je u technických a přírodovědných oborů těžko představitelné.

V. Odborný komentář vyjadřující se k významu analýz typu autorství ve vazbě na daný obor (kolektiv autorů 30+, reprint autor, mezinárodní spolupráce).

Takové výsledky nebyly v rámci 6. vědní oblasti indikovány.

VI. Odborný komentář vyjadřující se k významu a závěrům doplňkových analýz a informací pro obor (vyžádané analýzy na úroveň WoS Category, odděleně zasílané referenční údaje o velikosti VO)

Pro 6. vědní oblast není tato část dotazníku relevantní.

VII. Odborný komentář k vyžádané doplňkové reanalýze výsledků. Na základě požadavků z minulého roku byla dána garantům bibliometrické analýzy v oborových skupinách 5 a 6 možnost označit ty výsledky, o kterých se domnívají, že do oboru věcně nepatří. Odborný komentář se soustředí na analýzy takto vygenerovaných doplňkových podkladů a jejich závěry ve vztahu ke standardizovanému hodnocení pro úroveň FORD (doplňek pouze pro 5. a 6. Oborovou skupinu).

Jednotliví garanti vyznačili různou formou do seznamu zdrojových dat ty výstupy, které považují za oborově zcela nepatřičné či mezioborově sporné. Vzhledem k celkovému nízkému počtu vstupních dat z databáze WoS představují tyto oborově nepatřičné výstupy podstatnou část zdrojových dat. Takto zpracovaná data zasílám pro případné ověření výsledků v samostatných excelových souborech, ale vzhledem k výše uvedeným okolnostem považuji pro data z WoS případnou reanalýzu (po vyloučení oborově nepatřičných dat) za zbytečnou. Viz též níže komentář pro údaje z databáze SCOPUS, část VII.

Komentář Odborného panelu 06 - SCOPUS

Komentář vypracoval: prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

Datum zpracování: 15. 7. 2019

I. Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor a k relevanci využití databáze SCOPUS, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Pro 6. vědní oblast lze konstatovat systémově stejné nedostatky, jako v případě databáze WoS, pouze datová základna je širší, neboť databáze WoS zahrnuje širší spektrum časopisecké produkce, než WoS. V datové základně pro bibliometrickou analýzu jsou však analogické problémy: V důsledku použitého postupu jsou v datové základně procentuálně vysokou mírou zastoupeny výsledky oborově nepatřičné. Spektrum odborných časopisů, zastoupených v databázi SCOPUS, není z hlediska jednotlivých oborů ve většině případů dostatečně reprezentativní, neboť v této databázi nejsou zastoupeny (z různých důvodů vědecko-diplomatických, jazykových aj.) některé časopisy, obecně uznávané za tradiční a oborově klíčové (část z nich je evidována v databázi ERIH, vytvořené v evropském vědeckém prostředí výslovně pro humanitní obory). Za relevantní zdroj informací pro účely hodnocení vědy akceptuje bibliometrickou analýzu z databáze SPOCUS pouze obor 6.3, ovšem za předpokladu, že by z datové základny byly před provedením analýzy odstraněny oborově nepatřičné výsledky (viz komentář garanta bibliometrické analýzy oboru 6.3). V předložené podobě není bibliometrická analýza vzhledem ke zmatečnosti vstupních dat použitelná k hodnocení ani pro obor 6.3. Obecně pak vůbec není zohledněna výše opakovaně zmiňovaná skutečnost, že ani jedna z databází (WoS ani SCOPUS) nezahrnuje výsledky nebibliometrizovatelné (hlavně autorské knižní monografie).

II. Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru v ČR a ve vztahu k mezinárodnímu prostředí.

Uvedená statistická data umožňují formální srovnání s mezinárodním prostředím, které vychází mírně odlišně u jednotlivých oborů. Zásadní problémem je však i z hlediska tohoto kritéria zmatečnost vstupních dat, která způsobuje, že vědecká produkce oborově nepatřící do 6. vědní oblasti podstatně ovlivňuje tyto výsledky. Tuto situaci detailně analyzuje garant bibliometrické analýzy oboru 6.1 na případě archeologie, která obecně vykazuje ve vztahu k mezinárodnímu prostředí velmi kvalitní výsledky a předložená bibliometrická analýza tuto skutečnost formálně potvrzuje (v prvním decilu u časopisů dokonce česká produkce převyšuje hodnocené celosvětové výsledky). Tyto výsledky jsou však založeny na zmatečných vstupních datech. Pouze obor 6.3 dochází k závěru, že poskytnutá bibliometrická analýza i přes zmíněné výhrady poměrně věrně odráží postavení oboru ve vztahu k mezinárodnímu prostředí.

III. Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

Tabulky stanovující na základě provedené analýzy „nejvýznamnější organizace“ v oboru jasně dokazují, k jaké deformaci provedené analýzy vedou. Důležité je již to, že mnohé hodnocené časopisecké výstupy vůbec do 6. vědní oblasti nenáleží, jsou to výstupy s čistě přírodovědným zaměřením. Tyto zmatky v datové základně pak způsobují, že se při mechanickém započtení takových výsledků objevují zcela nesmyslně mezi excelentními

institucemi i předkladatelé, kteří v 6. vědní oblasti žádný vědecký výzkum nerealizují nebo mají pro tyto obory jen zanedbatelný význam (např. Botanický ústav AV ČR, Vysoká škola chemicko-technologická, Ústav výzkumu globální změny, Geologický ústav AV ČR, ČVUT Praha, Národní ústav duševního zdraví, Nemocnice na Bulovce, Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, Národohospodářský ústav AV ČR, Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV, VUT v Brně či Česká zemědělská univerzita v Praze). Každému, kdo se jen základně orientuje ve struktuře oborových pracovišť a jejich výstupech, musí být zřejmé, že dané pořadí skutečnou situaci vůbec neodráží, naopak hrubě zkresluje. Je tomu tak proto, že podoba hlavních výstupů pro obory 6. vědní oblasti je zásadně jiná. Klíčovými výstupy jsou autorské monografie a podobné knižní publikace, jejichž produkce je pro rozvoj oboru zásadní obecně, nejenom v ČR.

IV. Odborný komentář porovnávající výsledky oborových bibliometrických zpráv zpracovaných nad daty z databáze WoS a SCOPUS.

V případě databáze WoS je zřejmé, že pokud do analýzy vstupuje u oborů 6. vědní oblasti malý počet dat (jednotky či desítky údajů), je relevance příslušných srovnání nulová. Stovky dat v databázi SCOPUS mohou vyvolat dojem, že by analýza mohla určitým způsobem odrážet stav oboru, nicméně její výsledky se naprosto míjejí s oborovou realitou. Analýza založená na databázi SCOPUS má nepochybně vyšší relevanci než analýza vycházející z dat WoS, jako podklad pro celkové hodnocení výzkumných organizací 6. vědní oblasti je ale rovněž nevhodná. Její přínos pro hodnocení vědy (pokud by byla datová základna „očištěna“ od oborově nepatřičných výsledků) může být v 6. vědní oblasti maximálně orientační a doplňkový jen pro některé obory (zvláště pro obor 6.3).

V. Odborný komentář vyjadřující se samostatně k významu a robustnosti bibliometrických analýz SCOPUS v daném oboru pro SBORNÍKY.

Tyto analýzy naprosto postrádají význam vzhledem k nízkému počtu výstupů a jejich totální zmatečnosti (převažují výstupy oborově nepatřičné).

VI. Závěrečné doporučení: nakolik je nadále žádoucí pro daný obor zpracovávat bibliometrické analýzy nad oběma databázemi? Nebo lze říci, která z nich by byla pro daný obor vhodnější a proč?

Bibliometrická analýza na základě databáze WoS je pro všechny obory 6. vědní oblasti nepoužitelná. Databáze SCOPUS sice zahrnuje více vstupů, nicméně výsledky analýzy jsou naprosto zkreslené a nepoužitelné pro hodnocení oborů 6. vědní oblasti. Zpracovávání bibliometrických analýz pro 6. vědní oblast v opakovaně předkládané podobě (realizované v I. a II. roce implementace M17+) představuje zbytečné plýtváním finančními prostředky z veřejných zdrojů. Za použitelnou považuje bibliometrickou analýzu z databáze SCOPUS pouze obor 6.3, ovšem za předpokladu, že zdrojová data budou zbavena oborově nepatřičných výsledků a v rámci Modulu2 bude bibliometrické analýze nastavena proporčně adekvátní váha ve vztahu k výstupům nebibliometrizovatelným, zhodnoceným jiným postupem (viz shrnující úvodní pasáž tohoto komentáře).

VII. Odborný komentář k vyžádané doplňkové reanalýze výsledků. Na základě požadavků z minulého roku byla dána garantům bibliometrické analýzy v oborových skupinách 5 a 6 možnost označit ty výsledky, o kterých se domnívají, že do oboru věcně nepatří. Odborný komentář se soustředí na analýzy takto vygenerovaných doplňkových

podkladů a jejich závěry ve vztahu ke standardizovanému hodnocení pro úroveň FORD (doplňek pouze pro 5. a 6. Oborovou skupinu).

Vzhledem k velmi krátkému časovému prostoru, který byl dán k vypracování komentářů k bibliometrickým analýzám a zároveň k označení oborově nepatřičných výsledků (vstupní data byla předsedovi a garantům bibliometrických analýz zaslána společně až 6. 6. 2019, resp. 14. 6. 2019) nebylo možné zareagovat tak, abychom měli k 15. 7. 2019 k dispozici kompletní druhou bibliometrickou analýzu, zpracovanou (vedle původní „plné“ verze) i z datových zdrojů „vyčištěných“. K 15. 7. 2019 se však podařilo provést detekci oborově nepatřičných výsledků, i když v řadě případů nebylo možné bez nahlédnutí do obsahu konkrétní studie jednoznačně rozhodnout (to by vyžadovalo delší čas); z časových důvodů také nebylo možné ve sporných případech posoudit, jaká oborová atribuce byly příslušnému výsledku určena v základní evidenci výsledků v RIV-u (toto porovnání by mohlo problém podstatným způsobem zjednodušit už na úrovni zdrojové databáze). Excelové tabulky s vyznačenými oborově nepatřičnými výstupy odesílám spolu s přílohami k tomuto komentáři.

V poměrně napjatém časovém prostoru jsme se pokusili ověřit tento postup alespoň formou jedné detailní sondy, provedené v případě oboru 6.4 u výsledků z databáze SCOPUS (výsledky z WoS ani pro sborníky nebyly pro tento obor k dispozici). Z původně započtených 284 časopiseckých výstupů bylo jako oborově relevantní akceptováno jen 101 (sic!) výstupů, tedy pouhých 35,6% výsledků, které do tohoto oboru mechanicky zařadil (bez jakékoli kontroly) použitý scientometrický postup. Garant bibliometrické analýzy oboru 6.4 proto vypravoval dva komentáře; první komentující bibliometrické výsledky zpracované na základě „neočištěných“ dat (284 výsledků), druhý po korekci (jen z 101 výsledků). Oba komentáře jsou součástí přílohy. Vyřazení oborově nepatřičných výsledků zpřesňuje výsledky bibliometrické analýzy. Bez kontroly původní oborové atribuce (vykázané u výsledku v systému RIV příslušnou VO) je však v řadě případů stále sporné, zda je konkrétní výsledek oborově příslušný či nikoli. Dobře patrné je to při srovnání institucí. Jakkoli byla provedena korekce nejkřiklavějších případů (počet článků klesl z 284 na 111), v prvním decilu pro období 2016-2017 dle SJR se jako dvě ze čtyř nejúspěšnějších institucí objevují technické instituce (Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV a VUT v Brně), přičemž při bližším pohledu zjistíme, že jejich výsledky do daného oboru spadají jen ve značně rozšířeném smyslu (jedná se o články, které se zabývají složením materiálu, nikoliv uměním samotným: Soils and earthen building materials used for the Buddhist Temple Complex a Structural Integrity of Stone Blocks From Charles Bridge in Prague). Obdobně pak nalezneme nepříliš relevantní výstupy technických institucí i v seznamu k prvnímu kvartilu.

Příloha 1:

**Dílčí komentáře garantů bibliometrických analýz
podle databáze WoS oborů 6.1-6.3
(pro obory 6.4-6.5 nebyla žádná data k dispozici)**

Komentář Odborného panelu

6.1. History and archaeology

Komentář vypracoval: doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc.

Datum zpracování: 21.6.2019

I.

Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor, k relevanci využití analyzované databáze, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Základním sdělením je, že předložená bibliometrická analýza, která se zabývá výsledky oborů History, and Archaeology má nulovou vypovídací schopnost, neboť pracuje celkem pouze s 45 výsledky, přičemž ještě některé z nich svým charakterem do příslušného fordu nepatří – viz upravená příloha 3.

II.

Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru ve vztahu k mezinárodnímu prostředí a zvláště k EU15.

Paradoxní je, že pokud bychom v takové situaci přehledové srovnávací grafy považovali za relevantní, mohli bychom tvrdit, že vědecké výsledky předložené v rámci oboru FORD 6.1. za období 2016-2017 jsou tak výjimečné, že výrazně překračují oborovou úroveň jak v rámci světového srovnání, tak i srovnání v rámci EU 15. Pokud bychom ovšem použili pouze srovnání za rok 2017, museli bychom konstatovat, že obor zejména za EU 15 zřetelně pokulhává.

Je zřejmé, že pokud do analýzy vstupují data v takto minimálním počtu, je relevance příslušných srovnání nulová.

III.

Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

Stejně tak zavádějící je tabulka nejvýznamnějších organizací oboru podle zastoupení v prvním decilu (O4a), kterou vede Archeologický ústav AV ČR, Praha, což by na první pohled mohlo být nahlíženo jako objektivní hodnocení, kdyby ovšem nebylo doplněno skutečností, že toto postavení je zapříčiněno uplatněním pouhých tří výsledků. Potom se v této tabulce „nejvýznamnějších oborových organizací“ objevují i subjekty, které uplatnily alespoň jeden výsledek, i když zcela jistě k nejvýznamnějším organizacím v oboru objektivně nepatří (Ústav výzkumu globální změny, Botanický ústav AV ČR, Česká zemědělská univerzita). Celkové vyznění přehledu nás informuje o tom, že celkem 11 „nejvýznamnějších“ organizací (podle počtu výsledků v prvním decilu) vykázalo dohromady takových výsledků 16 !

Podobně zkreslující je i tabulka zabývající se prvním kvantilem (O4b), kde pro zařazení mezi nejvýznamnější organizace opět stačí uplatnění alespoň jednoho takového výsledku.

Stejně neprůkazné jsou výsledky v rámci tabulek o mezinárodní spolupráci (O4c a O4d).

Tabulka O4c se výsledkově zcela kryje s tabulkou O4a a tabulka O4d s tabulkou O4b, což vypovídá o charakteru výstupů, které je obor schopen uplatnit ve WOS, nicméně nejsou to výstupy pro obor typické.

IV.

Odborný komentář stručně shrnující poznatky o úrovni daného oboru v ČR.

Omezený počet výstupů vstupujících do oborové analýzy WOS je dán skutečností, že vědní obory archeologie a historie jsou, podobně jako mnohé další společenské vědy, směřovány zřetelně odlišně oproti přírodním a technickým vědám, jejichž výsledky mají většinou globální relevanci nezávislou na behaviorálních attributech. Problémy, které řeší společenské vědy jako je historie nebo archeologie, jsou naopak velmi často vymezeny faktory geografickými, chronologickými i sociálně kulturními. Výsledky těchto vědních oborů nemají zdaleka tak často globální charakter. Také forma výstupů jmenovaných společenských věd je většinou odlišná od technických a přírodovědných oborů, jež mohou být poměrně objektivně hodnoceny scientometrickými metodami, které jsou dnes používány. Forma kvalitních výstupů mnoha společenských věd je však specifická: vedle časopiseckých článků sem na rozdíl od ostatních vědních oblastí patří zejména knižní monografie, slovníky, syntetické studie, přehledy a další podobné výstupy, jejichž vytvoření se adekvátně neodráží v hodnotících databázích typu WOS. Také je třeba zmínit zcela specifické důležité výstupy v oblasti společenských věd, jimiž jsou kritické edice pramenů. Ty jsou pro společenské vědy nanejvýš potřebné, jsou základem, z něhož lze těžit další mnohá desetiletí. Zde je velká odlišnost od většiny přírodovědných výstupů, jež mnohdy ztrácejí na významu za cca 5 let. Naproti tomu např. citovanost pramenných publikací vytvořených třeba již před sto lety může být i dnes z pohledu bibliometrie excelentní.

V.

Odborný komentář vyjadřující se k významu analýz typu autorství ve vazbě na daný obor (kolektiv autorů 30+, reprint autor, mezinárodní spolupráce).

Takové výsledky nebyly předloženy.

VI.

Odborný komentář vyjadřující se k významu a závěrům doplňkových analýz a informací pro obor (vyžádané analýzy na úroveň WoS Category, odděleně zasílané referenční údaje o velikosti VO)

Není relevantní.

VII. (doplňek pouze pro 5. a 6. Oborovou skupinu)

Odborný komentář k vyžádané doplňkové reanalýze výsledků. Na základě požadavků z minulého roku byla dána garantům bibliometrické analýzy v oborových skupinách 5 a 6 možnost označit ty výsledky, o kterých se domnívají, že do oboru věcně nepatří. Odborný komentář se soustředí na analýzy takto vygenerovaných doplňkových podkladů a jejich závěry ve vztahu ke standardizovanému hodnocení pro úroveň FORD.

označil jsem v přílohách 3 pro wos i scopus červeně práce, o kterých soudím, že do oborových výstupů rozhodně nepatří, žlutě pak ty na hraně.

Komentář Odborného panelu

Číslo a název FORDu 6. 2. Languages and Literature

Komentář vypracoval: jméno, příjmení, tituly Jiří Koten, Mgr., Ph. D.

Datum zpracování: den, měsíc, rok 17. 6. 2019

I.

Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor, k relevanci využití analyzované databáze, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Vzhledem k tomu, že se v uplynulém roce nijak nezměnil způsob sběru dat a jejich vyhodnocování, relevance bibliometrické analýzy ve sledovaném období se nijak nezměnila, její význam se neposílil. **Bibliometrické hodnocení založené na databázi WoS nadále neodráží stav oboru**, nad úroveň sběru hodnocených výsledků nemá žádnou výpovědní hodnotu a **na jeho základě nelze dospívat k žádným relevantním závěrům o stavu tuzemských oborů**. V potaz sice lze vzít soupis mezinárodních časopisů, které jsou v rámci subfordu rešeršovány, obsah oborů v rámci zaměření zdrojových publikačních platforem a tuzemského chápání výzkumného pole oborů se však nepřekrývá, tj. v konečném výsledku se do celkového hodnocení promítají i výsledky, které by neměly být zahrnuty (v českém prostředí chápeme obory subfordu jako v první řadě filologické, do sběru pronikly výsledky z oblasti např. medicíny, psychologie či filozofie). Výsledky získané prostřednictvím bibliometrie tedy nejsou jen deformovány sporným kritériem výběru publikační platformy (prohlubování stavu poznání např. v oblastech českého jazyka a českého písemnictví bude sotva tištěno v časopisech s enormně vysokým Article Influence Score), nýbrž také odlišným pojetím oborů ve fordru, které do souhrnu výsledků propouští výsledky patřící dle tuzemských zvyklostí do jiných oborů.

II.

Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru ve vztahu k mezinárodnímu prostředí a zvláště k EU15.

Mezinárodní srovnání v oblasti 6.2, které je založeno na AIS, vykazuje nízký výsledek v prvním decilu (2%), za EU15 i světem dle zaslaných grafů zaostávají tuzemské obory i při zohlednění výsledků prvního a druhého kvartilu. Srovnatelnější výsledek vykazuje třetí kvartil, naopak objem výsledků započítaných do čtvrtého kvartilu je nesrovnatelně vyšší u tuzemských oborů proti srovnávanému zahraničí (63% > 22% EU15, 18% svět). **Hodnocení podle kritéria AIS ale nemá žádnou relevanci, vůbec ho nelze využít.** Pokud zohledníme domácí tradici oborů v subfordu, výsledek v prvním decilu i některé výsledky v prvním kvartilu do fordru vůbec nepatří (seznam nenáležitých výsledků označuji žlutě v příloze). Kritérium AIS je ale pro hodnocení oblasti 6.2 naprosto nevhodné a konfušní, nelze předpokládat, že např. poznání českého jazyka najde mezinárodní publikační platformu s vysokým AIS. **Hodnotit a komentovat výsledky domácích oborů ve vztahu k mezinárodnímu prostředí je na základě bibliometrické metody naprosto**

nesmyslné, kritérium nezohledňuje zaměření tuzemských oborů a nereflektuje dostatek publikačních platforem, které jsou určující pro rozvoj tuzemských oborů.

III.

Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

Na základě vyhodnocených dat v rámci bibliometrie **nelze komentovat excelenci domácích oborů v subfordu 6.2**. Bibliometrie k tomu **neposkytuje vhodný nástroj**. Jako excelentní se jeví organizace, které primárně nepřispívají k výzkumu sledované vědní oblasti (ČVUT, Národní ústav duševního zdraví, Fakultní nemocnice v Motole, Všeobecná fakultní nemocnice ad.). S výjimkou jednotlivin lze konstatovat, že výsledky ve větší míře získávají pouze Karlova univerzita, Masarykova univerzita a ústavní pracoviště AV ČR (ÚJČ, ÚČL).

IV.

Odborný komentář stručně shrnující poznatky o úrovni daného oboru v ČR.

Na základě bibliometrie výsledků WoS nelze posuzovat úroveň oborů v subfordu. Pro tyto závěry je nezbytné vycházet z hodnocení nebibliometrizovatelných výsledků. Z bibliometrie mohu např. konstatovat pouze excelenci časopisu Slovo a slovesnost. Obory v rámci subfordu, které se soustřeďují na poznání problematiky např. národní nebo regionální filologie, nejsou v rámci bibliometrických kritérií konkurenceschopné (poznání v tuzemsku podstatné problematiky nemá dostatečnou mezinárodní atraktivitu), obory s nadnárodními přesahy dokáží uspět spíše ojediněle (jednotlivci s úzkým zaměřením nemohou obstát v konkurenci mezinárodních týmů).

V.

Odborný komentář vyjadřující se k významu analýz typu autorství ve vazbě na daný obor (kolektiv autorů 30+, reprint autor, mezinárodní spolupráce).

Vzhledem k nulové relevanci bibliometrického hodnocení považuji za zcela redundantní analyzovat jevy, jako je mnohočetný autorský kolektiv nebo podíl výzkumných institucí na výsledku. Zjevně jde o kritéria, která mohou být užitečná při analýze jiných vědních oblastí (např. ve vědách o přírodě), v subfordu 6.2 se tyto jevy objevují u výsledků, které do subfordu výzkumným zaměřením primárně nepatří.

VI.

Odborný komentář vyjadřující se k významu a závěrům doplňkových analýz a informací pro obor (vyžádané analýzy na úroveň WoS Category, odděleně zasílané referenční údaje o velikosti VO)

Viz bod VII.

VII. (doplňek pouze pro 5. a 6. Oborovou skupinu)

Odborný komentář k vyžádané doplňkové reanalýze výsledků. Na základě požadavků z minulého roku byla dána garantům bibliometrické analýzy v oborových skupinách 5 a 6 možnost označit ty výsledky, o kterých se domnívají, že do oboru věcně nepatří. Odborný komentář se soustředí na analýzy takto vygenerovaných doplňkových podkladů a jejich závěry ve vztahu ke standardizovanému hodnocení pro úroveň FORD.

Žlutě vyznačuji výsledky, které svým věcným zaměřením, domnívám se, do oboru nepatří.

Komentář Odborného panelu

6. 3. Číslo a název FORDu Philosophy, Ethics and Religion

Komentář vypracoval: jméno, příjmení, tituly [doc. Martin Nitsche, Ph.D.]

Datum zpracování: den, měsíc, rok [7. 7. 2019]

I.

Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor, k relevanci využití analyzované databáze, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Seznam výsledků obsažených v indexovaných časopisech WoS je v zásadě nepoužitelný pro bibliometrické hodnocení v oborech 6. 3., protože neobsahuje nejvýznamnější oborové časopisy, mezinárodní ani národní. WoS redukuje oblast 6.3. pouze na aplikovanou etiku, logiku, filosofii vědy, lékařství a sportu. Do seznamu se díky metodice WoS dostaly pouze časopisy na pomezí s technologiemi, ekonomii, přírodními a lékařskými vědami. Ty jsou bez ohledu na jejich význam pro hodnocení v panelu 6.3. podružné.

Z těchto důvodů nepovažuji další komentář v bodech II. až VI. za relevantní. Podle bibliometrie WoS nelze hodnotit vědeckou práci v oborech skupiny 6.3.

Z významných časopisů, jež by mohly být zařazeny do tematického jádra oborů 6.3. jsou zařazeny pouze JOURNAL OF POLITICAL PHILOSOPHY, ETHICS, INQUIRY-AN INTERDISCIPLINARY JOURNAL OF PHILOSOPHY, BRITISH JOURNAL FOR THE PHILOSOPHY OF SCIENCE, HUMAN STUDIES. Chybí časopisy typu The Philosophical Review, Mind, Nous, Philosophy and Phenomenological Research. V nichž přitom čeští autoři občas publikují a jejichž zohlednění by bylo vhodným ukazatelem excelence. Pro obory 6.3. se ukazuje vhodnějším nástrojem bibliometrického hodnocení databáze Scopus, v níž jsou zastoupeny všechny relevantní oborové časopisy (včetně několika českých a slovenských). Bibliometrie pracující s indexem SJR také pro tyto obory nabízí mnohem obsáhlejší seznam národních výsledků.

II.

Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru ve vztahu k mezinárodnímu prostředí a zvláště k EU15.

[vložit]

III.

Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

[vložit]

IV.

Odborný komentář stručně shrnující poznatky o úrovni daného oboru v ČR.

[vložit]

V.

Odborný komentář vyjadřující se k významu analýz typu autorství ve vazbě na daný obor (kolektiv autorů 30+, reprint autor, mezinárodní spolupráce).

[vložit]

VI.

Odborný komentář vyjadřující se k významu a závěrům doplňkových analýz a informací pro obor (vyžádané analýzy na úroveň WoS Category, odděleně zasílané referenční údaje o velikosti VO)

[vložit]

VII. (doplňek pouze pro 5. a 6. Oborovou skupinu)

Odborný komentář k vyžádané doplňkové reanalýze výsledků. Na základě požadavků z minulého roku byla dána garantům bibliometrické analýzy v oborových skupinách 5 a 6 možnost označit ty výsledky, o kterých se domnívají, že do oboru věcně nepatří. Odborný komentář se soustředí na analýzy takto vygenerovaných doplňkových podkladů a jejich závěry ve vztahu ke standardizovanému hodnocení pro úroveň FORD.

Pro oblast 6.3. nebylo možné reanalýzu využít, ani o ní nebylo požádáno. Mezi 56 výsledky indexovanými ve WoS je většina oborově okrajových, většinou interdisciplinárních. Zvláště výsledky v prvním kvartilu se týkají etických aspektů zemědělství a inženýrských technologií. Vyškrtnout je nicméně, podle mého názoru, nelze, neboť interdisciplinarita a etické přesahy náleží do oborů skupiny 6.3. Vedle aplikované etiky se mezi studie ve WoS dostaly ještě texty z oblasti logiky, biosémiotiky, filosofie vědy a teorie zdraví.

Příloha 2:

**Dílčí komentáře garantů bibliometrických analýz
podle databáze SCOPUS a sborníků oborů 6.1-6.5**

Komentář Odborného panelu (SCOPUS)

6.1. History and archaeology

Komentář vypracoval: doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc.

Datum zpracování: 21.6. 2019

I.

Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor a k relevanci využití databáze SCOPUS, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Do hodnocení bylo za léta 2016-2017 zahrnuto 427 časopiseckých výstupů a 2 výstupy ve sbornících. Je zcela zjevné, že v případě sborníků je bibliometrická analýza zcela nesmyslná, v případě výstupů v časopisech se zdá být vstupní soubor také příliš malý pro seriózní závěry (ca 0,3 % vůči druhému souboru – svět). Některé výstupy navíc do tohoto odborného panelu nepatří.

II.

Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru v ČR a ve vztahu k mezinárodnímu prostředí.

Jistě zaujme, že v prvním decilu u časopisů dokonce česká produkce převyšuje hodnocené celosvětově výsledky, v případě mezinárodního srovnání mediánů je zcela srovnatelná se světem.

Tato skutečnost by byla jistě velmi potěšující, ovšem hlubší posouzení předložené analýzy výsledků nutně vzbudí zásadní pochybnost o jejich relevanci – viz. Bod III

III.

Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

Tabulky stanovující na základě provedené analýzy „nejvýznamnější organizace“ v oboru jasně dokazují, k jaké deformaci provedené analýzy vedou. Důležité je již to, že mnohé implementované časopisecké výstupy vůbec do hodnoceného FORDU nenáleží (viz. **Příloha 3 – korekce**), jsou to výstupy s čistě přírodovědným zaměřením a přitom zásadním způsobem ovlivňují postavení jejich předkladatelů právě v oboru 6.1. Každému, kdo se jen základně orientuje ve struktuře oborových pracovišť a jejich výstupech, musí být zřejmé, že dané pořadí vůbec neodráží, naopak hrubě zkresluje, skutečný impakt, jaký mají dosaženými výsledky na pěstování a rozvoj oboru historie a archeologie jednotlivá česká pracoviště. Je zcela jisté, že ani Botanický ústav AV ČR, Vysoká škola chemicko-technologická, ani Ústav výzkumu globální změny ba ani Geologický ústav AV ČR nebo Česká zemědělská univerzita v Praze nemají na úroveň hodnoceného oboru takový dopad, jako např. Historický ústav AV ČR nebo Ústav soudobých dějin AV ČR. Ty ovšem kladně hodnoceny nejsou. Je tomu tak proto, že podoba jejich výstupů je zásadně jiná, preferovány jsou monografie či pramenné fondy, jejichž produkce je pro rozvoj oboru

zásadní obecně, nejenom v ČR. V počtu časopiseckých výstupů v prvním decilu i prvním kvartilu převládají výstupy univerzitní. Lze dovodit, že tento stav ještě odráží negativní působení předchozí metodiky hodnocení založené na tzv. kafemlejnku. Univerzity, které získávaly a také mnohdy rigidně rozdělovaly prostředky na základě získaných bodů samozřejmě směřovaly výstupy poplatně oné metodice. Naopak např. ústavy AV hodnocené jinou metodikou (bez honby za časopiseckými body) se orientovaly hlavně na typické výstupy, které se ale v databázi SCOPUS neodrážejí.

IV.

Odborný komentář porovnávající výsledky oborových bibliometrických zpráv zpracovaných nad daty z databáze WoS a SCOPUS.

V případě databáze WOS je zřejmé, že pokud do analýzy vstupují data v takto minimálním počtu, je relevance příslušných srovnání nulová. Stovky dat v databázi SCOPUS mohou vyvolat dojem, že by analýza mohla určitým způsobem odrážet stav oboru, nicméně její výsledky se naprosto míjejí s oborovou realitou. Možné důvody jsou popsány výše.

V.

Odborný komentář vyjadřující se samostatně k významu a robustnosti bibliometrických analýz SCOPUS v daném oboru pro SBORNÍKY.

Tyto analýzy naprosto postrádají význam, máme-li k dispozici 2 výstupy tohoto typu. Už jejich samotné provedení je nesmyslné.

VI.

Závěrečné doporučení: nakolik je nadále žádoucí pro daný obor zpracovávat bibliometrické analýzy nad oběma databázemi? Nebo lze říci, která z nich by byla pro daný obor vhodnější a proč?

Databáze WOS je pro obor nepoužitelná, databáze SCOPUS sice zahrnuje více vstupů, nicméně výsledky analýzy jsou naprosto zkreslené a nepoužitelné pro hodnocení oboru. V tomto smyslu se nejeví zpracovávání daných bibliometrických analýz smysluplným.

Komentář Odborného panelu (SCOPUS)

X. X. Číslo a název FORDu: 6. 2. Languages and Literature

Komentář vypracoval: jméno, příjmení, tituly Jiří Koten, Mgr. Ph. D.

Datum zpracování: den, měsíc, rok 27. 6. 2019

I.

Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor a k relevanci využití databáze SCOPUS, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Bibliometrická analýza vycházející z databáze SCOPUS podle mého soudu neodráží stav a kvalitu tuzemských oborů v subfordu 6.2. Vzhledem k širšímu „filtru“, než má WoS, ji ale přece jen lze považovat za **relevantnější ukazatel než WoS**, a to v případě, že dojde k doplňkové reanalýze, která spolehlivě odstraní nepatřičné výsledky, jež jsou v analýze zařazeny nenáležitě (výsledky z oblastí psychologie, filozofie, logiky, kognitivní vědy, studia umělé inteligence, vzdělávání či teorie vzdělávání apod.; z pozice panelisty některé **nenáležité výsledky vyznačuji v příloze**, ne vždy ale mohu za reanalýzu ručit – vzhledem k objemu výsledků jsem odkázán na znalost výzkumného zaměření autorů, jejich příslušnost k institucím, max. na dostupné abstrakty). Stávající podoba analýzy neadekvátně přisuzuje excelenci institucím, které primárně (ve skutečnosti vůbec) nepřispívají k poznání v oblasti Languages and Literature tak, jak ji chápe tuzemská odborná komunita. Předložená analýza nejenže nezohledňuje monografické výsledky, jejichž hodnota je pro obor nezastupitelná (ty jsou alespoň hodnoceny Modulem M1), nezohledňuje ale ani důležité publikační platformy, které mají zásadní význam pro oborovou komunitu v ČR (SCOPUS neindexuje např. časopisy Naše řeč, Svět literatury, Bohemica litteraria ad.). SCImago Journal Rank považuji rovněž za nepoužitelné kritérium pro hodnocení tuzemského oboru, který – vzhledem ke své povaze a vazbám – do značné míry nutně komunikuje především s domácí odbornou komunitou (např. v případě výzkumu českého jazyka či písemnictví nemůže mít dosažené poznání dostatečnou atraktivitu pro mezinárodní prostředí, tj. není možné označit za oborově hodnotné výhradně výsledky s vysokým SJR).

II.

Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru v ČR a ve vztahu k mezinárodnímu prostředí.

Na základě srovnání „českých“ a „mezinárodních“ výsledků lze konstatovat nižší počet výsledků v prvním decilu i v prvním kvartilu (tím pádem i nižší medián) pro tuzemské obory, což je ale dáno zejm. tím, že **výzkum v mnoha oblastech, které jsou obsazeny časopisy s vysokým SJR, nepatří do oborů subfordu, jak je chápe domácí badatelská tradice. Oblast Languages and Literature je v ČR obsazena především filologickými obory**, pro které není vždy dosažitelné, aby byly jejich výsledky publikovány v řadě indexovaných platform, které SCOPUS řadí do subfordu 6.2 (z perspektivy tuzemských oborů některé indexované žurnály patří do medicínských věd, psychologie, filozofie nebo např. k oborům zabývajícím se umělou inteligencí). Obory v ČR a v mezinárodním prostředí se svým zaměřením

nekryjí, tuzemské obory nemohou obstát v širěji nastavených měřítkách oborů v mezinárodním prostředí. Celkový výsledek bibliometrické analýzy potom logicky odráží současný stav a situaci: výsledky v druhém až čtvrtém kvartilu ve větší míře odpovídají filologickému zaměření, proto v nich tuzemské obory uplatňují většinu výsledků (v r. 2017 např. 35% ve druhém kvartilu a 40% ve třetím kvartilu).

III.

Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

Výsledky (zaslaná data a grafy) nejsou relevantní – většina výzkumných organizací, které z analýzy bibliometrie vycházejí jako excelentní, k prohloubení oborového poznání nijak významně nepřispívá (platí to např. o sedmi z deseti výzkumných organizací s největším počtem výsledků v prvním decilu – ČVUT, Národní ústav duševního zdraví nebo dvě fakultní nemocnice nejhodnotnější výsledky v oblasti subfordu nevytvářejí). **Z hlediska tohoto výsledku lze jakékoliv další závěry označit za konfušní**, orientačně by snad bylo možné zohlednit celkový počet výsledků, kde se jeví jako přesvědčivé pořadí Univerzita Karlova (89 výsledků), Masarykova univerzita (65 výsledků), Univerzita Palackého (40 výsledků).

IV.

Odborný komentář porovnávající výsledky oborových bibliometrických zpráv zpracovaných nad daty z databáze WoS a SCOPUS.

Jak bylo uvedeno výše (bod I.), **analýza založená na databázi SCOPUS má nepochybně vyšší relevanci než analýza vycházející z dat WoS**, jako podklad pro celkové hodnocení výzkumných organizací je ale rovněž nevhodná, resp. minimálně **nedostačující**. Její přínos pro hodnocení vědy může být maximálně orientační a doplňkový. Z analýzy vyplývá, že těžiště odborné debaty probíhá v excelentních tuzemských publikačních platformách (např. časopisy Slovo a slovesnost nebo Česká literatura), kritéria SCOPUSu jsou ale domácímu prostředí vnější, až nahodilá, tj. bylo by nutné, aby další publikační platformy měly možnost reagovat na způsob bibliometrického hodnocení; některé časopisy o registraci ve SCOPUSu usilují, ale proces zařazení do databáze a indexace časopisu vyžaduje delší časové trvání. Bibliometrická analýza by tedy v budoucnu – po určitém přechodném období, které by umožnilo excelentním českým publikačním platformám reagovat a splnit náročná kritéria posuzování – mohla získat vyšší relevanci, v tuto chvíli bibliometrii za plně relevantní ukazatel považovat **nelze**.

V.

Odborný komentář vyjadřující se samostatně k významu a robustnosti bibliometrických analýz SCOPUS v daném oboru pro SBORNÍKY.

Bibliometrickou analýzu databáze SCOPUS pro sborníky v sledovaném subfordu považuji za naprosto **neproduktivní**, v sledovaném období je evidován v kategorii proceedings jediný výsledek.

VI.

Závěrečné doporučení: nakolik je nadále žádoucí pro daný obor zpracovávat bibliometrické analýzy nad oběma databázemi? Nebo lze říci, která z nich by byla pro daný obor vhodnější a proč?

Podle mého soudu je smysluplné bibliometrickou analýzu evidovat – **ve střednědobé až dlouhodobé perspektivě by význam tohoto způsobu hodnocení mohl získat vyšší relevanci. Význam bibliometrické analýzy v současné chvíli je ale značně limitovaný** (konfuze výsledků, omezený počet časopisů v bibliografické databázi, nutnost umožnit excelentním domácím platformám reagovat na náročná kritéria indexace – platí např. o platformách, které jsou v databázi ERIH), měl by plnit pouze **orientační a korektivní funkci**. Při hodnocení oborů je také, znovu zdůrazňuji, nutno vzít v potaz, že mezinárodní chápání oborů a jejich pole působnosti se nepřekrývá s tuzemským zaměřením oborů subfordu 6.2, které se koncentruje především na oblast filologie.

Komentář Odborného panelu (SCOPUS)

6. 3. Číslo a název FORDu Philosophy, Ethics and Religion

Komentář vypracoval: jméno, příjmení, tituly [doc. Martin Nitsche, Ph.D.]

Datum zpracování: den, měsíc, rok [9. 7. 2019]

I.

Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor a k relevanci využití databáze SCOPUS, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Bibliometrii vytvořenou na základě databáze Scopus, resp. citačního indexu SJR, považuji za relevantní zdroj informací pro účely hodnocení vědy v oborech 6.3. V této databázi je obsažena a indexována většina důležitých oborových časopisů (mezinárodních i národních); také množství posuzovaných výsledků je dostatečně vypovídající (452 za roky 2016-17).

I v této bibliometrii však dochází ke zkreslení. Především v prvním decilu (ale zčásti i v prvním kvartilu) dochází ke stejnému zkreslení jako u bibliometrie postavené na databázi WoS; tedy k tomu, že se tu objevují téměř výhradně výsledky z logiky, filosofie matematiky, filosofie vědy a lékařství (tj. z časopisů na hranici přírodních a technických věd, které mají dlouhodobě rozvinutou citační praxi). Z tohoto důvodu a v té podobě, jak je nyní provedena, nemůže být bibliometrie podle databáze Scopus ukazatelem excelence institucí v oborech 6.3. (viz i níže).

II.

Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru v ČR a ve vztahu k mezinárodnímu prostředí.

Bibliometrie vytvořená na základě databáze Scopus prokazuje dobrou úroveň oborů ze skupiny 6.3. v mezinárodním srovnání. V českém prostředí převažují publikace ve druhém kvartilu, medián ale neukazuje zásadní zaostávání oborové skupiny za světem (kde převažuje první kvartil). Statistika ukazuje snižující se počet publikací ve čtvrtém kvartilu, což je významné. Toto snižování, podle mého názoru, dokládá, že si vydavatelé odborných časopisů ve střední Evropě pozvolna uvědomují nutnost zařadit se mezi indexované časopisy. Na převahu druhého kvartilu může mít vliv i to, že v něm jsou obsaženy i významné české časopisy (Filosofický časopis, Reflexe, Organon F).

III.

Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

V dané podobě tato bibliometrie neukazuje excelenci v oboru jasně - vzhledem ke zkreslení v prvním decilu (viz výše). Díky tomu, že v decilu převažují časopisy na hranici oborů 6.3. a matematiky, teorie vědy a zdravotnictví, určuje

bibliometrie jako excelentní pracoviště, která se oborům 6.3. primárně nevěnují (např. Ústav informatiky, Matematický ústav, zdravotnické instituce, apod.).

Statistika vytvořená podle prvního kvartilu (byť je v ní zkreslení prvního decilu také zahrnuto) je již přesnější, proto ukazuje na excelentní postavení čtyř nejúspěšnějších institucí v oblasti 6.3.: Univerzita Karlova, Filosofický ústav AV, Masarykova univerzita, Palackého univerzita. To odpovídá skutečnému stavu příslušných oborů.

Statistika vytvořená podle prvního kvartilu není dostatečně informativní vzhledem k menším a regionálním pracovištím. Pro příští provedení bibliometrie by bylo zajímavé (a přinášející relevantnější informace) ignorovat statistiku prvního decilu, ponechat statistiku prvního kvartilu a vedle toho spočítat také statistiku postavenou na výsledcích v prvním a druhém kvartilu (společně).

IV.

Odborný komentář porovnávající výsledky oborových bibliometrických zpráv zpracovaných nad daty z databáze WoS a SCOPUS.

Bibliometrie z databáze WoS není v oborech 6.3, vůbec využitelná. Porovnání proto nemá smysl.

V.

Odborný komentář vyjadřující se samostatně k významu a robustnosti bibliometrických analýz SCOPUS v daném oboru pro SBORNÍKY.

Bibliometrie tu nemá smysl vzhledem k minimálnímu počtu výsledků (pouze jeden výsledek). To platí i do budoucna, protože v humanitních oborech není zvykem publikovat abstrakty v proceedings. Pokud se publikuje sborník příspěvků, bývá zpracován jako monografie, tj. není ve Scopusu indexován.

VI.

Závěrečné doporučení: nakolik je nadále žádoucí pro daný obor zpracovávat bibliometrické analýzy nad oběma databázemi? Nebo lze říci, která z nich by byla pro daný obor vhodnější a proč?

Pro oborovou skupinu 6.3. je dostačující bibliometrie podle databáze Scopus. Podle WoS ji nemá vůbec význam zpracovávat. Bibliometrii podle databáze Scopus bych doporučoval pro obory 6.3. zpracovávat i do budoucna (jako jeden z modulů širšího hodnocení). K tomu navrhuji následující úpravy:

- Nevyhodnocovat zvlášť první decil - a rozhodně nebrat informace z něj získané za ukazatel excelence jednotlivých institucí.
- Vyhodnocovat vedle statistiky Q1 také Q1+Q2.
- Dát hodnotitelům k dispozici celý žebříček institucí podle bibliometrizovaných výsledků v Q1+Q2. (tj. nejen nejúspěšnější instituce a nejen Q1).
- Nezpracovávat bibliometrii sborníků, resp. proceedings.

Komentář Odborného panelu (SCOPUS)

(původní verze komentáře před odstraněním oborově nepatřičných výsledků)

6.4. Arts (arts, history of arts, performing arts, music)

Komentář vypracoval: Karel Stibral, doc., Mgr., Ph.D.

Datum zpracování: 9. 7. 2019

I.

Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor a k relevanci využití databáze SCOPUS, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Za roky 2016-2017 bylo zahrnuto 284 časopiseckých výstupů, 0 výstupů ve sbornících. V případě sborníků tedy bibliometrická analýza postrádá smysl. V případě časopisů je soubor malý pro vyvozování důsledků oproti počtu výstupů ze světa (celkem 161997). U mediánu výsledná čísla (62% a 58% vůči světu) jsou založena každý rok na tak odlišných celkových světových číslech (161997 vůči 81683), že postrádají výpovědní hodnotu, těžko říci, jakou metodikou byla tato tolik rozdílná čísla získána.

II.

Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru v ČR a ve vztahu k mezinárodnímu prostředí.

Dle předložených dat má česká produkce poměrně obdobné rozložení v jednotlivých decilech a kvartilech jako ve světě s tím, že má poněkud menší podíl výše hodnocených výsledků, nicméně pro rok 2017 srovnání vychází pro české výstupy poměrně dobře - první decil (18% českých ku 23% světovým), první kvartil (41% vůči 44%), druhý kvartil (22% ku 23%), třetí (22% ku 17%), čtvrtý shodně po 15%. Otázkou ovšem zůstává, co vůbec se zde srovnává, viz níže.

III.

Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

Předložená data dobře ukazují problematičnost bibliometrické analýzy provedené dle oborů FORD. V mnoha případech totiž sice časopisy zahrnují i FORD 6.4., ve skutečnosti se věnují ale jiné problematice a i články hlášené v tomto oboru s ním mohou souviset jen volně. Dobře patrné je to při srovnání institucí. V prvním decilu dle SJR pro 2016-2017 se nám jako objevují různé instituce, které s daným oborem nemají mnoho společného (Nemocnice na Bulovce, Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, Národohospodářský ústav AV ČR), přičemž při bližším pohledu zjistíme, že jejich výsledky do daného oboru spadají jen ve značně rozšířeném smyslu (jedná se třeba o analýzu materiálu) nebo vůbec. Obdobně pak nalezneme nepříliš relevantní výstupy technických institucí i v seznamu k prvnímu kvartilu.

IV.

Odborný komentář porovnávající výsledky oborových bibliometrických zpráv zpracovaných nad daty z databáze WoS a SCOPUS.

Data za WoS nebyla, nelze porovnávat

V.

Odborný komentář vyjadřující se samostatně k významu a robustnosti bibliometrických analýz SCOPUS v daném oboru pro SBORNÍKY.

Data za WoS nebyla, nelze porovnávat (nebyly k dispozici žádné sborníky ani za WoS)

VI.

Závěrečné doporučení: nakolik je nadále žádoucí pro daný obor zpracovávat bibliometrické analýzy nad oběma databázemi? Nebo lze říci, která z nich by byla pro daný obor vhodnější a proč?

Bibliometická data není vhodné pro daný obor zpracovávat. Databáze WoS v datech zcela absentuje, což odráží i fakt, že databáze SCOPUS je pro daný obor vhodnější. Sledování sborníků v dané oblasti je zcela irrelevantní – v oborech spojených s uměním je sice zvykem publikovat v kolektivních monografiích stejně jako ve sbornících, ty ale nejsou ani v zahraničí hlášeny do databáze Thomson-Reuters, nebo jsou prezentovány jako kolektivní monografie. Databáze Scopus poskytuje bohužel značně zkreslené údaje díky tomu, že se v ní v našich oborech objevují výsledky z jiných (technických, medicínských) oborů, které mají ovšem mnohem vyšší umístění v decilech a kvartilech (viz odd. III). Navíc ve FORDU 6.4. se jedná o obory, pro které je stále základním publikačním výstupem monografie, která ve SCOPUSu či WoS podchycena není (příklad – Ústav dějin umění AV ČR vůbec nefiguruje v seznamu institucí v prvním kvartilu, přitom publikuje značné množství kvalitních monografií i v cizích jazycích a v ČR patří mezi vedoucí instituce v oboru).

Komentář Odborného panelu (SCOPUS)

(upravená verze komentáře po odstranění oborově nepatřičných výsledků)

6.4. Arts (arts, history of arts, performing arts, music)

Komentář vypracoval: Karel Stibral, doc., Ph.D.

Datum zpracování: 9. 7. 2019

I.

Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor a k relevanci využití databáze SCOPUS, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Za roky 2016-2017 bylo zahrnuto 101 časopiseckých výstupů, 0 výstupů ve sbornících. V případě sborníků tedy bibliometrická analýza postrádá smysl. V případě časopisů je soubor malý pro vyvozování důsledků oproti počtu výstupů ze světa (celkem 59785). Medián vychází za oba dva roky shodně 83%, což pravděpodobně není ve srovnání se světem tak špatné, každý rok je založen ovšem na (za českou stranu) minimálních vstupech (101 a 29) vůči poměrně dramaticky se měnícímu celkovému počtu zahraničních výstupů (59785 a 30983).

II.

Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru v ČR a ve vztahu k mezinárodnímu prostředí.

Dle předložených dat má česká produkce poměrně značný nedostatek v produkci textů zařazených do prvního decilu (4 ku 13%) a prvního kvartilu (dokonce 9 vůči 30%), naopak je shodná ve druhém kvartilu (25%). Otázkou ovšem zůstává, co vůbec se zde srovnává, viz níže.

III.

Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

Předložená data dobře ukazují problematičnost bibliometrické analýzy provedené dle oborů FORD. V mnoha případech totiž sice časopisy zahrnují i FORD 6.4., ve skutečnosti se věnují ale jiné problematice a i články hlášené v tomto oboru s ním mohou souviset jen volně. Dobře patrné je to při srovnání institucí. Jakkoli jsme provedli korekci nejkřiklavějších případů (počet článků klesl z 284 na 111), v prvním decilu pro 2016-2017 dle SJR se nám jako dvě ze čtyř nejúspěšnějších institucí objevují technické instituce (Ústav teoretické a aplikované mechaniky AV a VUT v Brně), přičemž při bližším pohledu zjistíme, že jejich výsledky do daného oboru spadají jen ve značně rozšířeném smyslu (jedná se o články, které se zabývají složením materiálu, nikoliv uměním samotným: Soils and earthen building materials used for the Buddhist Temple Complex a Structural Integrity of Stone Blocks From Charles Bridge in Prague). Obdobně pak nalezneme nepříliš relevantní výstupy technických institucí i v seznamu k prvnímu kvartilu.

IV.

Odborný komentář porovnávající výsledky oborových bibliometrických zpráv zpracovaných nad daty z databáze WoS a SCOPUS.

Data za WoS nebyla, nelze porovnávat

V.

Odborný komentář vyjadřující se samostatně k významu a robustnosti bibliometrických analýz SCOPUS v daném oboru pro SBORNÍKY.

Data za WoS nebyla, nelze porovnávat (nebyly k dispozici žádné sborníky ani za WoS)

VI.

Závěrečné doporučení: nakolik je nadále žádoucí pro daný obor zpracovávat bibliometrické analýzy nad oběma databázemi? Nebo lze říci, která z nich by byla pro daný obor vhodnější a proč?

Bibliometická data není vhodné pro daný obor zpracovávat. Databáze WoS v datech zcela absentuje, což odráží i fakt, že databáze SCOPUS je pro daný obor vhodnější. Sledování sborníků v dané oblasti je zcela irrelevantní – v oborech spojených s uměním je sice zvykem publikovat v kolektivních monografiích stejně jako ve sbornících, ty ale nejsou ani v zahraničí hlášeny do databáze Thomson-Reuters. Databáze Scopus poskytuje bohužel značně zkreslené údaje díky tomu, že se v ní v našich oborech objevují výsledky z jiných (technických) oborů, které mají ovšem mnohem vyšší umístění v decilech a kvartilech (viz odd. III). Navíc u oblasti 6.4. se jedná o obory, pro které je stále základním publikačním výstupem monografie, která ve SCOPUSu či WoS podchycena není (příklad – Ústav dějin umění AV ČR vůbec nefiguruje v seznamu institucí v prvním kvartilu, přitom publikuje značné množství kvalitních monografií i v cizích jazycích a v ČR patří mezi vedoucí instituce v oboru).

Komentář Odborného panelu (SCOPUS)

6. 5. Other Humanities and Arts

Komentář vypracoval: Alena Salašová, doc. Dr. Ing.

Datum zpracování: 13.7.2019

I.

Úvodní komentář vyjadřující se k relevanci bibliometrie pro daný obor a k relevanci využití databáze SCOPUS, případně další komentáře týkající se bibliometrie obecně a k poskytnutým statistikám.

Oborová skupina 6.5 Other Humanities and Arts není samostatným oborem. Její základ tvoří v naprosté většině výsledky interdisciplinárního výzkumu, které nelze jednoznačně přiřadit k oborovým skupinám 6.1 - 6.4. Mají různorodý charakter i přínos pro rozvoj humanitních oborů. Jejich počet v rámci ČR není příliš vysoký (57 položek datové sady), pro hodnocení oboru 6. mají proto marginální význam.

Základním problémem při využití bibliometrie oborové skupiny 6.5 Other Humanities and Arts je samotná identifikace časopisů a článků relevantních k fordu 6.5. Je potřebné si uvědomit, že do skupiny 6.5 jsou příspěvky přiřazovány zejména ze třech důvodů:

1. publikovaný výsledek patří do oboru 6. Humanities and Arts, je výsledkem interdisciplinárního výzkumu a nelze jej jednoznačně přiřadit k žádné oborové skupině 6.1 - 6.4. Typickým příkladem mohou být výsledky zaměřené na problém památkové péče, historii různých vědních disciplín nebo přesahy jiných vědních oblastí do oborů jako filozofie, umění, jazykověda nebo folkloristika. Nejčastěji se vyskytují kombinace uměnovědných a historických disciplín s obory jakými jsou sociologie nebo psychologie.

2. publikovaný výsledek nelze jednoznačně zařadit do žádné oborové skupiny; oborová skupina 6.5 je chápána v poloze "ostatní".

3. publikovaný výsledek patří jednoznačně do jiného oboru, ale z různých důvodů byl zařazen do oborové skupiny 6.5. Pravděpodobně nejčastějšími příčinami nesprávného přiřazení článku je:

- časopis nabízí možnost publikací napříč všemi obory, typický např. pro Scientific Reports, Nature, Proceedings of the National Academy of USA, Royal Society Open Space apod. Články jsou tak přiřazovány do všech avizovaných oborů (včetně Other Humanities) přesto, že jednoznačně patří do přírodních nebo technických věd. Z celkového počtu 611 hodnocených článků, pouze 57 lze přiřadit k oboru Other Humanities and Arts (**9,33%**). **Chybovost** zařazení je nejvyšší u horního decilu (**97,91%** položek zkoumané datové sady, dominují zde příspěvky z oblasti biologie a chemie), Q1 (**88,57%**) a Q2 (**85%**), nejnižší u Q4 (5,26%). V případě Q3 je chybovost zařazení 80%, dominují zde příspěvky z oblasti sociologie, psychologie nebo lékařských věd. V případě **sborníků** jsou všechny příspěvky nesprávně zařazené a pro další hodnocení naprosto irelevantní (patří do oborů fyzika nebo astronomie).

- ford Other Humanities je pravděpodobně mylně chápáný jako jakékoli vědy o člověku, proto se v datové sadě vyskytuje vysoký počet článků, které by správně měly být zařazené např. do biologie, sociologie, psychologie, antropologie, ekonomie nebo lékařských věd. Podrobná analýza v příloze, zeleně jsou označeny články, které patří do fordu 6.5 Other Humanities.

Z výše uvedeného plynou navazující problémy s hodnocením výkonosti oboru nebo institucí. Poskytnutá statistická hodnocení rozložení národních výsledků, mezinárodní srovnání a hodnocení nejvýznamnějších organizací v oboru jsou natolik chybná, že je nelze vůbec použít.

Závěr: Pokud by se měla data Scopus v tomto fordu využívat, musí být nejdříve vytríděna podle relevance k oboru. Chybovost přiřazení publikací k oborovému zaměření fordu je nejvyšší u prvního decilu a kvartilu 1 a 2. Statistiky zpracované nad nevytríděnými daty mají nulovou výpovědní hodnotu a pro hodnocení výkonu oboru a institucí je nelze vůbec využít. Data o sbornících vykazují 100% chybovost přiřazení článků k fordu, proto jsou pro hodnocení oboru naprosto irelevantní.

Odborný komentář hodnotící výsledky daného oboru v ČR a ve vztahu k mezinárodnímu prostředí.

S ohledem na chybovost dat a neurčitost ve vymezení oboru Other humanities and Arts nelze srovnat výsledky v oboru 6.5 ve vztahu k mezinárodnímu prostředí.

III.

Odborný komentář obsahující komentář k excelenci v daném oboru a též ve vazbě na výzkumné organizace, které se na nich podílejí.

Statistiky hodnocení výzkumných organizací s největším počtem výsledků v prvním decilu a kvartilu vycházejí z dat zatížených vysokou chybovostí (viz výše uvedené komentáře), proto neodpovídají skutečnosti. Po vytrídění chybně zařazených publikací, lze konstatovat:

- největší počet výsledků v prvním decilu má Ústav výzkumu globální změny AV ČR (2), po jednom výsledku pak Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Západočeská univerzita v Plzni, Univerzita Palackého v Olomouci, Moravské zemské muzeum, Vysoká škola ekonomická v Praze, Archeologický ústav AV ČR a Univerzita Karlova.

- v prvním kvartilu jsou po jednom výsledku zastoupeny Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Archeologický ústav AV ČR, Masarykova univerzita a Vysoká škola ekonomická v Praze.

- hodnotit nejvýznamnější organizace dle výsledků ve sbornících nemá s ohledem na 100% chybovost dat vůbec smysl.

IV.

Odborný komentář porovnávající výsledky oborových bibliometrických zpráv zpracovaných nad daty z databáze WoS a SCOPUS.

Bibliometrická zpráva zpracovaná nad databází WoS nebyla pro tento ford k dispozici, proto ji nelze se zprávou za databází Scopus srovnat.

V.

Odborný komentář vyjadřující se samostatně k významu a robustnosti bibliometrických analýz SCOPUS v daném oboru pro SBORNÍKY.

Data o sbornících vykazují 100% chybovost přiřazení článků k fordu, proto jsou pro hodnocení oboru naprosto irelevantní.

VI.

Závěrečné doporučení: nakolik je nadále žádoucí pro daný obor zpracovávat bibliometrické analýzy nad oběma databázemi? Nebo lze říci, která z nich by byla pro daný obor vhodnější a proč?

Pokud má mít zpracovávání dat nad oběma databázemi vůbec smysl, pak je nutné najít způsob filtrace dat dle relevance výsledků k oboru 6. Humanities and Arts. Bez ní je interpretace výsledků naprosto chybná a nelze ji pro hodnocení výkonu v oboru vůbec využít.

S ohledem na to, že hodnocení vycházející z databáze sborníků setrvale vykazuje 100% chybovost, nemá tato bibliometrická analýza pro ford 6.5 smysl.